12. 4. 2019

ID: 109166

Oddlužení

O zvýšení odměny ve vazbě na § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona lze uvažovat pouze tehdy, vykonal-li insolvenční správce v souvislosti s mimořádnou majetkovou hodnotou nějakou činnost nad rámec jeho běžných povinností. Pod běžnou dohlédací činnost insolvenčního správce v oddlužení plněním splátkového kalendáře dle § 412 odst. 2 insolvenčního zákona lze zahrnout mimo jiné i zkoumání poctivosti jednání dlužníka, zjišťování neúčinných úkonů či kontrola dlužníkova nakládání s majetkem, přičemž pod posledně uvedenou činnost lze zahrnout i posuzování, zda dlužník nenabyl nějaký majetek darem či dědictvím, zda jejich přijetí neodmítl, apod.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 27/2017-B-76, ze dne 28.11.2018)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v insolvenční věci dlužníků H. Š., narozené XY, a J. Š., narozeného XY, obou bytem XY, zastoupených JUDr. R.S., advokátem, se sídlem v D., vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 70 INS XY, o návrhu insolvenční správkyně na vydání mimořádného příjmu dlužníků věřitelům a o vyúčtování odměny insolvenční správkyně, o dovolání insolvenční správkyně dlužníků Ing. S.A., se sídlem v M., zastoupené Mgr. et Mgr. M.S., advokátem, se sídlem v D., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. října 2016, č. j. KSUL 70 INS XY, 3 VSPH XY, tak, že dovolání proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. října 2016, č. j. KSUL 70 INS XY, 3 VSPH XY, se odmítá v rozsahu, v němž směřuje proti té části výroku, kterou odvolací soud potvrdil bod I. výroku usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne ze dne 16. prosince 2015, č. j. KSUL 70 INS XY, ve znění opravného usnesení ze dne 11. srpna 2016, č. j. KSUL 70 INS XY; ve zbytku se dovolání zamítá.

Z odůvodnění:

Usnesením ze dne 16. prosince 2015, č. j. KSUL 70 INS XY, ve znění opravného usnesení ze dne 11. srpna 2016, č. j. KSUL 70 INS XY, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) vyslovil „souhlas s vydáním mimořádného příjmu dlužníků H. Š. a J. Š. do insolvenčního řízení, ve výši 670 000 Kč“ (bod I. výroku) a neudělil „souhlas s vyplacením a výší odměny insolvenčního správce z tohoto mimořádného příjmu“ (bod II. výroku).

Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

1/ Usnesením ze dne 26. srpna 2013, č. j. KSUL 70 INS XY, insolvenční soud schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře, který dlužníci plnili.

2/ Dne 14. září 2015 uzavřeli dlužníci s P. a D. K. darovací smlouvu (B-25), jejímž předmětem byl dar ve výši 670 000 Kč, který byl zaslán na účet majetkové podstaty.

3/ Insolvenční správkyně Ing. S.A. požádala dne 2. listopadu 2015 o souhlas se zahrnutím tohoto mimořádného příjmu do majetkové podstaty a s vyplacením její odměny z tohoto příjmu ve výši 121 605 Kč včetně daně z přidané hodnoty; měla za to, že dar byl poskytnut s cílem předejít uvažovanému zpeněžení bytu v XY, který dlužníci obdrželi darem po schválení jejich oddlužení plněním splátkového kalendáře (B-30).

Na tomto základě insolvenční soud s odkazem na § 412 odst. 1 písm. b/ zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nejprve vyslovil souhlas s vydáním

mimořádného příjmu do majetkové podstaty dlužníka, v níž měl být v plné výši rozdělen věřitelům podle jejich poměrů uspokojení.

Dále insolvenční soud neudělil „souhlas s odměnou insolvenční správkyně z mimořádného příjmu“, když dospěl k závěru, že insolvenční správkyně v dané věci nezpeněžovala žádný majetek, „byly jí vydány peníze v hotovosti“, tudíž na věc nebylo možné vztáhnout § 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále jen „vyhláška“), podle něhož se odměna vypočítává z výtěžku zpeněžení. Insolvenční správkyně ve věci nezískala do majetkové podstaty finanční prostředky svojí aktivní činností, ale finanční prostředky do majetkové podstaty přibyly na základě darovací smlouvy. Insolvenční správkyni by náležely pouze hotové výdaje, kdyby vznikly.

K tomu insolvenční soud dodal, že obsahem činnosti insolvenčního správce v insolvenčním řízení je rozvrhnout příjmy dlužníka podle splátkového kalendáře a takto rozvrhnout i mimořádný příjem. Za tuto činnost mu náleží odměna, stejně jako za další aktivní činnost, nikoli však za mimořádný příjem, na jehož vzniku se insolvenční správce aktivně nepodílel.

Insolvenční soud měl za to, že správkyně jednala v rámci své běžné činnosti, za niž jí dlužníci každý měsíc hradili odměnu. Jiné účasti insolvenční správkyně v tomto smyslu z hlediska insolvenčního řízení nebylo zapotřebí. Proto neudělil insolvenční správkyni souhlas s vyplacením odměny z uvedeného mimořádného příjmu.

K odvolání insolvenční správkyně Vrchní soud v Praze ve výroku označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud vyšel dále z toho, že:

1/ Dne 19. srpna 2015 insolvenční správkyně sdělila insolvenčnímu soudu, že podle oznámení příslušného katastrálního úřadu ze dne 12. srpna 2015 dlužník (J. Š.) obdržel dar v podobě bytu v XY a že o tom správkyni neinformoval (B-21).

2/ Dlužníci uváděli, že byt měl sloužit k uspokojení jejich bytových potřeb poté, co prodali byt v XY a 120 000 Kč inkasovaných z jeho prodeje poskytli na úhradu svých dluhů věřitelům. Za účelem úhrady zbývajících pohledávek věřitelů za dlužníky obdrželi zmíněný dar ve výši 670 000 Kč.

Odvolací soud – cituje § 409 odst. 1 a 2 a § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona spolu s § 1 odst. 2 a 3 vyhlášky – přisvědčil insolvenčnímu soudu v závěru, že výtěžkem zpeněžení ve smyslu § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona se míní pouze takové finanční prostředky, které insolvenční správce získal svým aktivním přičiněním. V daném případě, kdy finanční prostředky přibyly do majetkové podstaty v podobě finančního daru, zjevně nešlo o „vydání ke zpeněžení insolvenčnímu správci“. Již „z dikce zmíněného ustanovení se podává, že insolvenční správce by měl zpeněžovat konkrétní hodnoty, přičemž nelze pod toto ustanovení zahrnout pojem zpeněžování majetkové podstaty podle § 283 insolvenčního zákona, neboť ten se týká výhradně řešení dlužníkova úpadku konkursem. V projednávané věci však bylo schváleno oddlužení dlužníků splátkovým kalendářem“.

Podle odvolacího soudu měli dlužníci dispoziční oprávnění k příjmům a majetku ve smyslu § 409 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona; proto mohli získané peněžní prostředky předat insolvenční správkyni jako mimořádný příjem. Povinnost dlužníků hodnoty získané darem vydat insolvenční správkyni a použít je k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře plyne z § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona. Dlužníci tedy po obdržení finančního daru ve výši 670 000 Kč postupovali v

souladu s rozhodnutím o schválení oddlužení, avšak tento příjem nepředstavoval výtěžek zpeněžení.

K tomu odvolací soud dodal, že by bylo možné připustit stanovení odměny podle § 1 odst. 3 vyhlášky i v případě zpeněžení „hodnoty“ dle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona. O takový případ však v dané věci zjevně nešlo a insolvenční správkyně neměla nárok na vyplacení odměny z daru, který jí dlužníci vydali za účelem mimořádného uspokojení věřitelů. Přijetí opačné argumentace insolvenční správkyně by vedlo k závěru, že i případný finanční dar poskytnutý třetí osobou dlužníku, např. při výpadku jeho výdělku, by byl důvodem k odměně insolvenčního správce ve výši 15 % z hodnoty takového daru (rovněž i případné dary či peněžní dávky poskytované podle § 392 odst. 3 insolvenčního zákona mohly být považovány za výtěžek, z něhož se stanoví odměna správci). Takový výklad však nemá oporu v zákoně.

Námitka insolvenční správkyně, že poskytnutí daru dlužníkům mělo být motivováno jejich nepoctivým záměrem za stavu, kdy jeho vyplacení mělo zajistit uspokojení věřitelů v rozsahu 100 %, není podle odvolacího soudu v daném kontextu na místě. Tato argumentace pomíjí, že negativní důsledky případného nepoctivého jednání dlužníků v oddlužení vztahuje zákon k zájmům věřitelů, nikoli k zájmům insolvenčního správce. Je-li poskytnutí daru zcela závislé na vůli dárce a dlužník jeho přijetí nemůže odmítnout bez souhlasu insolvenčního správce (§ 412 odst. 3 insolvenčního zákona), je prosto logiky racionálního uvažování spatřovat v jednání dlužníků spočívajícím v přijetí daného daru jejich nepoctivost.

Odvolací soud konečně neměl pochyby o tom, že za stavu, kdy se k (plnému) uspokojení věřitelů teoreticky nabízely dvě hodnoty (dar v podobě bytu a dar v podobě finančních prostředků), bylo pro účely splnění povinností dlužníků v daném řízení a naplnění jeho účelu v zájmu hospodárnosti řízení při respektování jeho spravedlnosti (§ 5 písm. a/ insolvenčního zákona) vhodné upřednostnit plnění z té hodnoty, jejíž realizace po finanční i časové stránce zatíží řízení co nejméně a jež zbytečně nevystaví dlužníky riziku sociální (bytové) nouze, kterou by byl nucen řešit stát.

Proti usnesení odvolacího soudu podala insolvenční správkyně dovolání. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení právních otázek, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly řešeny a které odvolací soud nesprávně posoudil, a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí spolu s usnesením insolvenčního soudu zrušil.

Dovolatelka formuluje následující právní otázky:

1/ „Za jakých podmínek náleží insolvenčnímu správci odměna z mimořádného příjmu dlužníka ve smyslu § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona? Náleží odměna insolvenčnímu správci z peněžitého daru, zejména když tento dar dlužníkům byl primárně vyvolán jednáním insolvenčního správce spočívajícím v odhalení porušování podmínek schváleného oddlužení ze strany dlužníků?“

2/ „Je-li u nároku insolvenčního správce na odměnu z mimořádného příjmu dlužníka ve smyslu § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona rozhodující i aktivita insolvenčního správce, je třeba brát v úvahu širší rámec aktivit insolvenčního správce, tedy i aktivity nepřímo vedoucí ke vzniku mimořádného příjmu?“

Dovolatelka nejprve zdůrazňuje, že dlužník nabyl darem byt, který před ní zatajil, ačkoli šlo o mimořádný příjem, který jí měli dlužníci vydat ke zpeněžení. Když pak začala činit kroky ke zpeněžení daru, dlužníci „přišli“ s tím, že obdrželi finanční dar ve výši postačující k plné úhradě jejich závazků. Takové jednání dlužníků považuje dovolatelka za „velmi podivné“ a spatřuje v něm zásadní porušení povinností stanovených insolvenčním zákonem. Domnívá se, že došlo k účelovému jednání, přičemž dlužníci začali situaci řešit až ve chvíli, kdy jim po zjištěních dovolatelky hrozila

nutnost zpeněžení nově nabytého majetku a přeměna schváleného oddlužení v konkurs z důvodu zatajení mimořádného příjmu.

Podle dovolatelky je „samotné rozdělení daru insolvenčním správcem mezi věřitele“ nutné považovat za zpeněžení, neboť § 283 odst. 1 věta první insolvenčního zákona hovoří v tomto směru zcela jasně. Odměna z mimořádných příjmů je přitom stanovena obdobně jako v případě konkursu, kde § 38 odst. 1 insolvenčního zákona váže odměnu na výtěžek zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. Tímto výtěžkem je nutně i mimořádný příjem dlužníků spočívající v peněžitém daru.

Přesto soudy obou stupňů nepřiznaly dovolatelce odměnu. Dovolatelka míní, že argumenty soudů nemohou obstát „vůči textu zákona“, jeho smyslu i účelu. Aktivita insolvenčního správce by neměla být pro přiznání odměny vůbec rozhodná; kdyby ano, pak by soud měl jednoznačně posuzovat širší kontext událostí a aktivit insolvenčního správce vedoucích k mimořádnému příjmu dlužníků, v daném případě peněžitému daru. Dovolatelka je přesvědčena, že v této věci aktivní byla a nebýt její „zásadní aktivity“, žádný mimořádný peněžitý dar k rozdělení mezi věřitele by nebyl.

Dovolatelka má za to, že nejde primárně o otázku odměny insolvenčního správce jako takové, ale „o zamezení spekulativního jednání ze strany dlužníků“. Rozhodnutí soudů podle ní fakticky vede k tomu, že dlužníci v insolvenčním řízení mohou značně „spekulovat s vydáním mimořádného příjmu“. Považuje za absurdní, aby „spekulující dlužník“ mohl docílit pro něj úspěšného ukončení řízení „pouhou úhradou zjištěných pohledávek bez přírůstků po datu úpadku a rovněž bez odměny insolvenčního správce“.

Dále namítá, že je zde „jistý ekvivalent“ s výkonem rozhodnutí vedeným soudním exekutorem, kterému též náleží odměna dokonce i ze zpeněžení peněžních prostředků uhrazených povinným přímo oprávněnému, kde soudní exekutor žádnou aktivitu nevyvinul.

Domnívá se, že lze jen stěží předpokládat takovou interpretaci insolvenčního zákona, podle níž má insolvenční správce i v průběhu oddlužení plněním splátkového kalendáře povinnost zjišťovat, zda nedochází k zatajování nově nabytého majetku v kategorii mimořádných příjmů a zároveň tvrdit, že insolvenční správce má tuto činnost vykonávat nejen bezúplatně, ale dokonce tak, že jeho zjištění povedou k úspoře peněžních prostředků na straně dlužníků v rovině jeho vlastní odměny. Vznikal by zásadní paradox, kdy neplnění povinností dlužníky by pro ně nemělo vést k žádným negativním dopadům; řádné plnění povinností a aktivita insolvenčního správce by naopak vedly ke snížení jeho odměny oproti odměně, jíž by obdržel při 60 měsících trvání splátkového kalendáře. Z řádného plnění povinností jedné strany by tak těžila pouze strana druhá, své povinnosti porušující. Insolvenční řízení nemá poskytovat benefity dlužníkům schopným zajistit si v krátké době po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře majetek fakticky odpovídající více než dvojnásobku zjištěných pohledávek (tedy peněžní prostředky z daru odpovídající přesně výši pohledávek a dále nemovitosti hodnotou výši pohledávek pravděpodobně převyšující).

K dovolání se vyjádřili dlužníci, kteří navrhují je jako nepřípustné odmítnout, případně je jako nedůvodné zamítnout; napadené rozhodnutí považují za věcně správné.

Podle dlužníků dovolatelka „podsouvá řadu nepravdivých a účelově v její prospěch dezinterpretovaných informací“. Mají za to, že jí jde jen o jednoduché navýšení odměny. Opakovaně připouštějí, že porušili své povinnosti tím, že neoznámili nabytí bytu v XY, což však vysvětlují svou neznalostí. Poukazují naopak na prodej bytu v XY, který zůstal insolvenčním řízením „nedotčen“. Jelikož museli uspokojit své bytové potřeby jinak, přijal dlužník jako dar byt v XY a následně na tomto bytě daroval podíl své manželce (dlužnici). Podle dlužníků bylo chybou, že o přijetí daru nebyla „do insolvenčního řízení“ podána žádná zpráva, přičemž „jaksi automaticky“ předpokládali, že měl-li

zůstat „nedotčen“ byt v XY, muselo se totéž týkat bytu v XY; situaci vnímali jako „byt jako byt“ bez ohledu na to, že nový byt se nacházel v lukrativnější lokalitě. Kategoricky tak odmítají zatajení majetku či spekulaci, které jim má podsouvat dovolatelka.

Dále zpochybňují „zásadní aktivitu“ dovolatelky; ta spočívala pouze v přijetí dopisu od katastrálního úřadu, ze kterého zjistila, že došlo k darování bytu v XY.

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 29. září 2017 (článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

1/ K dovolání proti části výroku napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil bod I. výroku usnesení insolvenčního soudu.

Přestože dovolatelka výslovně napadá usnesení odvolacího soudu v celém rozsahu, ve vztahu k výroku o souhlasu s vydáním mimořádného příjmu „do insolvenčního řízení“ neobsahuje dovolání žádnou argumentaci. Dovolatelka nezpochybňuje závěry, které vedly odvolací soud k potvrzení bodu I. výroku usnesení insolvenčního soudu.

Nadto dovolatelka ve vztahu k této části výroku nijak nevymezuje přípustnost dovolání.

Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. přitom platí, že obligatorní náležitostí dovolání je požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř. (jako v této věci), je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu § 237 o. s. ř. (či jeho části).

K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné též na webových stránkách Nejvyššího soudu. Srov. ostatně též stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. listopadu 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, uveřejněné pod číslem 460/2017 Sb.

Údaj o tom, v čem dovolatelka spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání ve vztahu k části výroku, jimiž odvolací soud potvrdil bod I. výroku usnesení insolvenčního soudu, se z dovolání (posuzováno podle jeho obsahu) nepodává.

Nejvyšší soud proto dovolání v této části odmítl podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř., neboť neobsahuje vymezení toho, v čem dovolatelka spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 241a odst. 2 o. s. ř.), a v dovolacím řízení v této části pro tuto vadu nelze pokračovat.

2/ K dovolání proti části výroku napadeného usnesení, kterou odvolací soud potvrdil bod II. výroku usnesení insolvenčního soudu.

Nejvyšší soud shledává dovolání ve zbylé části přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovoláním předestřené problematiky, neboť se jí dovolací soud dosud nezabýval.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají. Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

S přihlédnutím k době obdržení finančního daru a k datu vydání napadeného rozhodnutí se na danou věc uplatní níže uvedená ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. ledna 2014 do 30. června 2017.

Podle § 38 insolvenčního zákona má insolvenční správce právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. V případě konkursu se výše odměny určí z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek a z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. Je-li insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu (odstavec 1). Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce se uspokojují z majetkové podstaty, a pokud k tomu nestačí, ze zálohy na náklady insolvenčního řízení; není-li jejich uspokojení z těchto zdrojů možné, hradí je stát, nejvýše však 50 000 Kč na odměně insolvenčního správce a 50 000 Kč na náhradě hotových výdajů insolvenčního správce (odstavec 2). Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě, a není-li jí, ve zprávě o své činnosti. Insolvenční soud může podle okolností případu po projednání s věřitelským výborem odměnu insolvenčního správce přiměřeně zvýšit nebo snížit. Důvodem ke snížení odměny je zejména skutečnost, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností nebo že nenavrhl provedení částečného rozvrhu, ačkoliv to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval (odstavec 3). Insolvenční soud může v průběhu insolvenčního řízení rozhodnout o vyplacení zálohy odměny a hotových výdajů insolvenčnímu správci, a to i opětovně (odstavec 4). Způsob určení odměny, některých hotových výdajů insolvenčního správce a způsob jejich úhrady státem stanoví prováděcí právní předpis. (odstavec 6).

Podle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře.

Podle § 412 odst. 2 insolvenčního zákona po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře vykonává insolvenční správce dohled nad činností dlužníka. O výsledcích své činnosti pravidelně informuje insolvenční soud a věřitelský výbor.

Podle § 412 odst. 3 insolvenčního zákona právní úkon, kterým dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl. Má se za to, že dlužník, který za trvání účinků schválení oddlužení neodmítne dědictví, uplatnil výhradu soupisu.

Prováděcím předpisem, na nějž odkazuje § 38 odst. 6 insolvenčního zákona, je vyhláška, která se v projednávané věci uplatní [se zřetelem k tomu, že rozhodnutí o povolení oddlužení coby rozhodnutí o způsobu řešení úpadku (§ 4 odst. 1 písm. c/, odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona) bylo vydáno 11. července 2013] ve znění účinném od 1. ledna 2013 do 31. prosince 2013; k tomu srov. článek II, bod 1. přechodných ustanovení vyhlášky č. 398/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění vyhlášky č. 488/2012 Sb. (účinné od 1. ledna 2014).

Pro další výklad je tak rozhodné toto ustanovení vyhlášky:

Podle § 3 vyhlášky, pokud je způsobem řešení dlužníkova úpadku oddlužení, činí odměna insolvenčního správce

a/ při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty částku určenou podle § 1, nejméně však 45 000 Kč,

b/ při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře,

c/ při oddlužení plněním splátkového kalendáře, při kterém dochází ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře a částku určenou podle § 1 odst. 2.

V projednávané věci je určující odpověď na otázku, zda a případně v jaké výši náleží insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře odměna z mimořádného příjmu dlužníka v podobě finančního daru zaslaného na účet majetkové podstaty.

Nejvyšší soud předesílá, že vyhláška je v intencích § 38 odst. 6 insolvenčního zákona (ve znění do 31. prosince 2013 šlo o § 38 odst. 5 insolvenčního zákona) oním zvláštním předpisem, podle kterého se odměna insolvenčního správce stanoví, a to i na základě zmocnění obsaženého v § 431 písm. b/ insolvenčního zákona [k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sen. zn. 29 NSČR 27/2010, uveřejněné pod číslem 64/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 64/2011“), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2015, sen. zn. 29 NSČR 54/2013, uveřejněné pod číslem 82/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 82/2016“)].

V usnesení ze dne 26. dubna 2018, sen. zn. 29 NSČR 97/2016, Nejvyšší soud ozřejmil, že odměna insolvenčního správce při oddlužení realizovaném kombinací obou forem oddlužení bude pro část oddlužení plněním splátkového kalendáře určena dle § 3 písm. b/ vyhlášky a pro část oddlužení zpeněžením majetkové podstaty podle § 3 písm. a/ ve spojení s § 1 vyhlášky. Ustanovení § 3 písm. c/ vyhlášky se neaplikuje, pokud není zpeněžován žádný majetek tvořící předmět zajištění pohledávky přihlášeného zajištěného věřitele.

Dále Nejvyšší soud v usnesení ze dne 31. května 2018, sen. zn. 29 NSČR 141/2016, vysvětlil, že i dobrovolné peněžité plnění dlužníkova dlužníka do majetkové podstaty je zpeněžením majetkové podstaty ve smyslu § 283 odst. 1 insolvenčního zákona. Tamtéž poznamenal, že dar zaslaný na účet majetkové podstaty nemá v případě schváleného oddlužení zpeněžením majetkové podstaty režim oddlužení plněním splátkového kalendáře dle § 398 odst. 3, § 409 a § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, nýbrž (pochopitelně) podléhá úpravě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty podle § 398 odst. 2 a § 408 insolvenčního zákona.

V usnesení ze dne 24. července 2014, sen. zn. 29 NSČR 53/2012, uveřejněném pod číslem 10/2015

Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 10/2015“), Nejvyšší soud uvedl k otázce určení jiné výše odměny insolvenčního správce, že zákonným podkladem pro její přiměřené snížení nebo zvýšení je i při oddlužení úprava obsažená v § 38 odst. 3 insolvenčního zákona. K „okolnostem případu“, jež mohou odůvodňovat (dle § 38 odst. 3 insolvenčního zákona) přiměřené zvýšení nebo snížení odměny insolvenčního správce, pak zjevně nepatří majetkové poměry dlužníka (to, zda z majetkové podstaty dlužníka lze uspokojit odměnu insolvenčního správce ve větším nebo menším rozsahu).

Tamtéž ozřejmil, že v souladu s požadavkem, aby oddlužení plněním splátkového kalendáře vskutku vedlo k tomu, že na jeho konci bude poctivý dlužník zbaven zbytku svých dluhů, je i povinnost dlužníka platit (ve shodě s § 38 odst. 4 insolvenčního zákona) odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce zálohově (měsíčními splátkami). Tím se předchází tomu, že dlužníka přivede do dalších finančních problémů jednorázové určení odměny na konci splátkového kalendáře (§ 413 insolvenčního zákona); srov. ostatně pro dobu od 1. ledna 2014 i § 136 odst. 4 větu druhou insolvenčního zákona, v aktuálním znění.

Jinak než rozhodnutím dle § 38 odst. 3 insolvenčního zákona nelze odměnu insolvenčního správce zvýšit (R 82/2016).

V usnesení ze dne 29. února 2016, sen. zn. 29 NSČR 33/2016, uveřejněném pod číslem 39/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 39/2017“), Nejvyšší soud uvedl, že je-li insolvenčním soudem schváleným způsobem oddlužení plnění splátkového kalendáře, pojí se s právní mocí usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře i ten účinek, že dispoziční oprávnění k majetku, náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení, včetně toho majetku, s nímž dlužník nemohl dosud nakládat v důsledku účinků nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dlužník; (to neplatí, jen jde-li o majetek, který slouží k zajištění); srov. § 409 odst. 2 větu první insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud v R 39/2017 dále vysvětlil, že podle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona osobou s dispozičními oprávněními k majetku dle daného ustanovení bude insolvenční správce, jehož úkolem bude takový majetek zpeněžit a výtěžek zpeněžení použít k mimořádné splátce nad rámec splátkového kalendáře. Jinak řečeno, v režimu § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona i při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře podléhá daný majetek režimu zpeněžování (jako u schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty), přestože by s takovým majetkem dlužník jinak mohl volně disponovat.

V poměrech projednávané věci je podstatné, že oddlužení dlužníků bylo schváleno formou splátkového kalendáře, v jehož průběhu insolvenční správkyně zjistila na základě sdělení příslušného katastrálního úřadu, že dlužník obdržel darem bytovou jednotku v XY a že její ideální polovinu následně daroval dlužnici; tento majetek insolvenční správkyně sepsala do majetkové podstaty za účelem zpeněžení dle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona. Následně uzavřeli dlužníci darovací smlouvu, na jejímž základě byl darujícími (dcerou dlužníků a jejím manželem) zaslán na účet majetkové podstaty dar ve výši 670 000 Kč, jehož účelem bylo uhradit všechny pohledávky přihlášených věřitelů. Insolvenční správkyně požaduje odměnu ze zpeněžení předmětného daru.

Nejvyšší soud předesílá, že pro další úvahy o odměně insolvenčního správce ve vazbě na § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona je třeba nejprve zdůraznit, že § 412 insolvenčního zákona obsahuje v prvním a třetím odstavci výčet podstatných povinností dlužníka při schváleném oddlužení plněním splátkového kalendáře (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2013, sen. zn. 29 NSČR 12/2013, uveřejněného pod číslem 77/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) a v

druhém odstavci stanovuje povinnosti insolvenčnímu správci vykonávat dohled nad činností dlužníka a informovat o tom insolvenční soud a věřitele (prostřednictvím věřitelského výboru či zástupce věřitelů).

Podle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona je dlužník povinen, aby ve své podstatě jakékoli mimořádné majetkové hodnoty legálně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2018, sen. zn. 29 NSČR 227/2016) získané či „navrácené“ do majetkové podstaty po schválení oddlužení (nebo následně zjištěné a dříve dlužníkem neuvedené; viz R 39/2017) použil nad rámec pravidelných splátek dle splátkového kalendáře k uspokojení nezajištěných věřitelů, a to prostřednictvím insolvenčního správce (srov. např. R 39/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2017, sen. zn. 29 NSČR 162/2017, nebo ze dne 30. listopadu 2017, sen. zn. 29 NSČR 49/2016). Tyto mimořádné majetkové hodnoty pak mohou představovat jak přímo finanční prostředky, které lze použít na mimořádné splátky bez dalšího, tak mohou mít i podobu jiného majetku, který je třeba teprve „převést“ na finanční ekvivalent, tedy jej zpeněžit. Zpeněžení pak provádí insolvenční správce, který má ve vztahu k takovému majetku dispoziční oprávnění (znovu srov. R 39/2017).

K tomu Nejvyšší soud doplňuje, že podle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona insolvenční správce získané finanční prostředky (ať už získané přímo nebo „přeměnou“ majetku na peníze) rozvrhne mezi věřitele dle splátkového kalendáře stanoveného usnesením o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, a to stejně jako kteroukoli pravidelnou, „řádnou“ splátku. Nelze tedy postupovat dle § 301 insolvenčního zákona a žádat o povolení částečného rozvrhu. Také zde nedochází jako u konkursu či při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty k postupu dle § 302 a násl. insolvenčního zákona.

Pro určení odměny insolvenčního správce je rozhodující, jakým způsobem je úpadek dlužníka řešen a podle toho lze odměnu určit aplikací § 38 insolvenčního zákona ve spojení s vyhláškou a v ní nastavenými kritérii pro způsob výpočtu odměny. Žádná jiná pravidla se neuplatní (pochopitelně nelze ani přiměřeně aplikovat úpravu odměny soudních exekutorů, jak by se snad naznačovalo z argumentace dovolatelky). Při oddlužení je tak podle § 38 insolvenčního zákona možné určit odměnu pouze dle § 3 vyhlášky, přičemž pro oddlužení plněním splátkového kalendáře, kde není zpeněžován majetek tvořící předmět zajištění, lze odměnu určit jen dle § 3 písm. b/ vyhlášky.

Ačkoli obecně lze i dobrovolné peněžité plnění dlužníkova dlužníka považovat za zpeněžení majetkové podstaty (srov. usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 141/2016), jsou argumenty dovolatelky podpořené poukazem na § 283 odst. 1 insolvenčního zákona v dané věci irelevantní. Je tomu tak proto, že žádné ustanovení insolvenčního zákona ani vyhlášky neupravuje odměnu insolvenčního správce za jakoukoli jeho činnost dle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona (ať už jde o zpeněžení či jen o rozdělení mimořádné splátky mezi věřitele). Potud je zapotřebí korigovat závěry odvolacího soudu o možné aplikaci § 3 písm. a/ vyhlášky.

Nejvyšší soud připouští, že může nastat situace, že insolvenční správce vykoná po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře činnosti nad rámec svých běžných povinností, jež spočívají kromě povinností dle § 36 insolvenčního zákona zejména v dohledu nad činností dlužníka (§ 412 odst. 2 insolvenčního zákona) a ve výplatě měsíčních splátek (§ 398 odst. 3 věta druhá insolvenčního zákona). Pod okruh činností vykonaných nad rámec běžných povinností by mohlo spadat i zpeněžování dle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona. V takovém případě může insolvenční soud podle okolností případu po projednání s věřitelským výborem (zástupcem věřitelů; ledaže tuto funkci nevykonává sám insolvenční soud dle § 66 insolvenčního zákona, jak tomu bylo v dané věci) odměnu insolvenčního správce určenou dle § 3 písm. b/ vyhlášky přiměřeně zvýšit podle § 38 odst. 3 insolvenčního zákona. Jiným způsobem není možné odměnu nad rámec § 3 písm. b/ vyhlášky insolvenčnímu správci přiznat, resp. navýšit (viz R 10/2015 či R 82/2016). Pro úplnost lze dodat, že s

ohledem na to, že vyhláška insolvenčnímu správci přiznává v § 3 písm. b/ odměnu při oddlužení plněním splátkového kalendáře, není ani možné aplikovat § 5 vyhlášky (tedy nelze postupovat obdobně jako při konkursu dle R 64/2011), stejně jako není přijatelná analogická aplikace (ani rozšiřující výklad) § 3 písm. c/ vyhlášky.

Jinak řečeno, přímo za zpeněžení majetkové hodnoty (pokud k němu došlo) dle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona insolvenčnímu správci odměna nenáleží. To však nevylučuje možnost případného zvýšení odměny insolvenčního správce určené dle § 3 písm. b/ vyhlášky za podmínek stanovených § 38 odst. 3 insolvenčního zákona.

Při úvaze o zvýšení odměny dle § 38 odst. 3 insolvenčního zákona musí insolvenční soud vzít v potaz všechny okolnosti daného případu, přičemž podstatný bude rozsah činnosti insolvenčního správce ve vztahu k mimořádnému příjmu dle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona. Bude tak rozhodující náročnost činnosti, např. zda činil při zpeněžování větší množství úkonů (jaké jsou spojené např. se zpeněžováním nemovitostí), nebo zda a jak se např. svou činností přičinil o to, že mimořádný příjem byl do majetkové podstaty získán. Aktivita insolvenčního správce nad rámec jeho běžných povinností, hlavně mimo standardní dohlédací činnost, tedy je relevantním faktorem při úvaze o možném zvýšení odměny.

V poměrech projednávané věci dovolatelce nenáležela (nenáleží) odměna přímo z peněžitého daru ve výši 670 000 Kč (jak by tomu bylo při konkursu nebo při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty – srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 141/2016). Bylo možné uvažovat pouze o zvýšení odměny dle § 38 odst. 3 insolvenčního zákona, avšak ani pro takový přístup nelze nalézt oporu ve skutkových zjištěních soudů nižších stupňů.

Z výše uvedeného výkladu se totiž podává, že o zvýšení odměny ve vazbě na § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona lze uvažovat pouze tehdy, vykonal-li insolvenční správce v souvislosti s mimořádnou majetkovou hodnotou nějakou činnost nad rámec jeho běžných povinností. Pod běžnou dohlédací činnost insolvenčního správce v oddlužení plněním splátkového kalendáře dle § 412 odst. 2 insolvenčního zákona lze zahrnout mimo jiné i zkoumání poctivosti jednání dlužníka, zjišťování neúčinných úkonů či kontrola dlužníkova nakládání s majetkem, přičemž pod posledně uvedenou činnost lze zahrnout i posuzování, zda dlužník nenabyl nějaký majetek darem či dědictvím, zda jejich přijetí neodmítl, apod. V návaznosti na argumentaci dovolatelky lze dodat, že plní-li insolvenční správce náležitě povinnost vykonávat dohled nad činností dlužníka, dlužníku se „nevyplatí spekulovat“ se zatajováním majetku.

Jestliže dovolatelka zjistila na základě sdělení katastrálního úřadu, že dlužníci nabyli darem byt v XY, pak bylo její povinností majetek sepsat a činit kroky ke zpeněžení této majetkové hodnoty. O tom, že šlo o mimořádnou majetkovou hodnotu dle § 412 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, není pochyb (v tom se dlužníci mýlí). Jestliže poté dlužníci obdrželi navíc ještě dar v podobě finančních prostředků, které byly uhrazeny přímo na účet majetkové podstaty a které postačovaly pro úhradu všech zjištěných pohledávek nezajištěných věřitelů zahrnutých do splátkového kalendáře, dovolatelka nepochybila, když přistoupila k využití tohoto daru. Jak přiléhavě vystihl odvolací soud, dovolatelka musela respektovat jednu ze základních zásad insolvenčního řízení dle § 5 písm. a/ insolvenčního zákona, tedy zásadu rychlosti, hospodárnosti a co nejvyššího uspokojení věřitelů. S finančním darem oproti daru v podobě bytu nebyly spojeny další náklady a výdaje zatěžující majetkovou podstatu a jeho použitím mohlo být řízení rychleji ukončeno při dosažení plného uspokojení věřitelů.

Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů a z obsahu spisu neplyne, že by dovolatelka ve vztahu k poskytnutí tohoto daru učinila nějaké úkony nad rámec svých běžných povinností (nebyla zde žádná

„zásadní aktivita“ dovolatelky, jak namítá v dovolání), nebyla tvrzena, zjištěna a ani není patrna příčinná souvislost mezi činností dovolatelky a získáním mimořádného daru (je zde pouze časová souvislost, která nedostačuje pro závěr o „zásluze“ dovolatelky). Finanční dar si dlužníci zajistili sami, resp. se jim rozhodli pomoci členové rodiny, přičemž nelze považovat za aktivní činnost dovolatelky běžnou komunikaci insolvenčního správce s dlužníky o zjištění mimořádného příjmu (dar bytu).

Míní-li dovolatelka, že jí odměna náleží proto, že získaným darem dlužníci „zhatili“ zpeněžení bytu v XY a tím ji „připravili“ o navýšení odměny, pak k tomu Nejvyšší soud poznamenává, že insolvenčnímu správci náleží odměna pouze za podmínek stanovených v insolvenčním zákoně a podle vyhlášky. Důvodem pro přiznání vyšší odměny insolvenčního správce proto nemůže být skutečnost, že při jiném průběhu řízení, který by též vedl k (plnému) uspokojení věřitelů dlužníka, by insolvenční správce měl nárok na vyšší odměnu (event. na zvýšení odměny). Dovolatelka nadto pomíjí, že podle § 36 insolvenčního zákona je insolvenční správce povinen vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře a také je povinen dát při výkonu své funkce přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy vlastními (tedy i před zájmem na co nejvyšší odměně za svou činnost).

Z již řečeného současně vyplývá, že dovolatelka se mýlí, domnívá-li se, že za činnost v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře (myšleno za dohled nad činností dlužníka a za zjištění, která při plnění těchto povinností učinila), nedostala odměnu (a jednala tak bezúplatně). Za tuto činnost dovolatelce náleží odměna podle § 3 písm. b/ vyhlášky. Takto určená odměna totiž „pokrývá“ činnost insolvenčního správce v rámci jeho běžných povinností podle tohoto způsobu řešení úpadku.

Stejně tak je nepřípadná námitka, že „nejde primárně o otázku odměny insolvenčního správce“. V projednávané věci je předmětem dovolacího řízení právě odměna insolvenční správkyně. Posuzování poctivosti jednání dlužníků, plnění povinností dlužníky v rámci oddlužení či jejich jednání v průběhu řízení, je vyhrazeno rozhodování o zrušení schváleného oddlužení (§ 418 insolvenčního zákona) či o odejmutí nebo zániku osvobození (§ 417 insolvenčního zákona). Jakékoli námitky k jednání dlužníků a jejich poctivosti jsou tak v poměrech tohoto dovolacího řízení irelevantní.

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost závěru odvolacího soudu, podle něhož dovolatelka nemá nárok na odměnu z poskytnutého daru, Nejvyšší soud dovolání ve zbylé části podle § 243d písm. a/ o. s. ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti